

สถานภาพและการใช้ประโยชน์ฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) กรณีศึกษา เทศบาลตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

A CASE STUDY OF STATUS AND BASIC KNOWLEDGE DATA ACCESSIBILITY (BKD): SUTEP DISTRICT, AMPHUR MUENG CHIANG MAI

นิราวรรณ ธรรมเสนีย์^{1*} และบุญสม เกษะประดิษฐ์¹
Nirawan Thammasenee and Bunsom Kesapradist

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานภาพและการใช้ประโยชน์ฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) 2) ศึกษาปัญหาเกี่ยวกับสถานภาพและการใช้ประโยชน์ฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) และ 3) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการใช้ประโยชน์ฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) กรณีศึกษา: เทศบาลตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 คน แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การใช้ประโยชน์ฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูล จปฐ. มาใช้ในการวางแผนการปฏิบัติงาน โดยบรรจุไว้ในแผนพัฒนาของแต่ละหน่วยงาน โดยการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วม นำข้อมูลมาประกอบการพิจารณาจัดสรรงบประมาณด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อม ตามสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนในกรณีที่ชุมชนไม่สามารถดำเนินการเองได้ หรือดำเนินการช่วยเหลือในการของบประมาณจากส่วนกลาง หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีการบูรณาการแผนงาน/โครงการได้ทุกระดับ

2. ปัญหาเกี่ยวกับสถานภาพและการใช้ประโยชน์ฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) คือ ข้อมูลที่จัดเก็บได้ขาดความน่าเชื่อถือ การจัดเก็บข้อมูลไม่ครอบคลุมได้ทุกพื้นที่ การขาดความรู้ความเข้าใจของผู้จัดเก็บและผู้ให้ข้อมูล และการขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนมีน้อย

3. แนวทางการส่งเสริมการใช้ประโยชน์ฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ทุกฝ่ายต้องให้ความสำคัญ มีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง การจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการดำเนินการ

¹หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง
วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

*ผู้นิพนธ์ประสานงาน E-mail: nirawan.teaw@hotmail.com

ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ส่งเสริมการสร้าง
ความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้จัดเก็บข้อมูล และส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

คำสำคัญ: สถานภาพและการใช้ประโยชน์ฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน, ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน

ABSTRACT

This independent study aimed to study of 1) status and basic knowledge data accessibility 2) problems involving status and basic knowledge data accessibility 3) methods of improving status and basic knowledge accessibility in Sutep District, Amphur Mueng Chiang Mai. The questionnaire was designed to collect data which specifically random sampling by data collection using Key Informations from 12 users. Data was analyzed and presented in descriptive statistics.

The results of the study show as follows:

1. The benefit of using basic knowledge data (BKD), the sub-district Administration Organization and involving organization require data to plan the operation policy also to improve the quality of local people life. The development plan is using in each departments by encouraging the locals in community to express idea about their area. Furthermore, the collected data is used in planning infrastructure, community, economic and environmental budget, according to problems and usage requirement in each area which need proper management. The innovation plans help developing process in setting budget and overall picture of improving a community.

2. The problem involving with status and usage of basic knowledge data (BKD) is data reliability. Data collection was not covered in all areas, the lack of knowledge and skills in collecting data (both from surveyor and locals), the lack of continuing press release and the lack of local involvement.

3. The extension of basic knowledge data (BKD) should be encouraged by all concern departments. A continuing press release, reasonable budget, up to date data collection, modern date data analyze, and the encouragement towards increasing knowledge and skills support the community involvement.

Keywords: Status and Basic Knowledge Data Accessibility, Basic Knowledge Data Accessibility

บทนำ

จปฐ คือ ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน เป็นข้อมูลที่แสดงถึงลักษณะของสังคมไทยที่พึงประสงค์ ตามเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำของเครื่องชี้วัด ว่าอย่างน้อยคนไทยควรมีคุณภาพชีวิตในเรื่องอะไรบ้าง และควรมีระดับความเป็นอยู่ไม่ต่ำกว่าระดับไหนในช่วงระยะเวลาหนึ่ง และทำให้ประชาชนสามารถทราบได้ด้วยตนเองว่า ในขณะนี้คุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัว รวมทั้งหมู่บ้าน/ชุมชนอยู่ในระดับใด มีปัญหาที่จะต้องแก้ไขในเรื่องใดบ้าง เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง ครอบครัวและสังคม (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2550)

การจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานหรือข้อมูล จปฐ ได้มีการบริหารกระบวนการจัดเก็บ โดยกรมการพัฒนาชุมชน มาเป็นเวลากว่า 23 ปี (เริ่มตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2533) และได้มีการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการรูปแบบและวิธีการในการจัดเก็บข้อมูลเพื่อให้ผลการจัดเก็บมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือสามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ข้อมูล จปฐ จึงเป็นข้อมูลกลางของประเทศที่ใช้วัดคุณภาพชีวิตของคนไทยทุกครัวเรือน ทำให้รู้เป้าหมายของครัวเรือนยากจนที่นำไปสู่การจัดทำแผนชุมชนและแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2550)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชน ให้การพัฒนาในระดับฐานราก ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค เช่น เส้นทางคมนาคม ประปา ไฟฟ้า หรือแม้แต่คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตพื้นที่ การให้ความช่วยเหลือและจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้สามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

ซึ่งในการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องตระหนักถึงการนำข้อมูล จปฐ ไปใช้ในการวางแผนและเป็นเครื่องมือประกอบการตัดสินใจกำหนดนโยบาย นำไปสู่การพัฒนาและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด และหลักสำคัญของข้อมูล จปฐ อยู่ที่การนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์อย่างจริงจังเพื่อแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริง ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 21 กันยายน 2536 “ให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบทนำข้อมูล จปฐ ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาชนบททุกระดับ การกำหนดนโยบายแนวทางการปฏิบัติ รวมทั้งการอนุมัติโครงการและการติดตามการพัฒนาชนบทด้วย” (กระทรวงมหาดไทย, 2559) ด้วยเหตุผลที่แสดงถึงความสำคัญดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่อง สถานภาพและการใช้ประโยชน์ฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) กรณีศึกษา: เทศบาลตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ว่าได้มีการนำข้อมูล จปฐ. ไปใช้ในการพัฒนาชุมชนในด้านใดอย่างไร มีข้อจำกัด มีปัญหาอย่างไร และมีแนวทางการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ใด ๆ ซึ่งจะช่วยทำให้ได้รับทราบข้อมูลนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญ ประโยชน์ในการจัดเก็บข้อมูล เป็นข้อมูลที่นำเชื่อถือ และนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานภาพและการใช้ประโยชน์ฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) กรณีศึกษา: เทศบาลตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

2. เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับสถานภาพและการใช้ประโยชน์ฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) กรณีศึกษา : เทศบาลตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการใช้ประโยชน์ฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) กรณีศึกษา : เทศบาลตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีการวิจัย คือ การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ รายงานการวิจัย คู่มือปฏิบัติงาน ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ฯลฯ รวมทั้งได้สืบค้นจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Internet) ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ในการพัฒนาชุมชน และการวิจัยสนาม (Field Research) โดยผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured Interview or Formal Interview)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กำหนดกลุ่มประชากรของการวิจัย คือ นายกเทศมนตรี ปลัดเทศบาล หัวหน้าสำนัก/ผู้อำนวยการกอง หัวหน้าฝ่าย และพนักงานส่วนท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 65 คน สาธารณสุขอำเภอเมืองเชียงใหม่และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 คน พัฒนาการอำเภอเมืองเชียงใหม่และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 คน ประชากรรวมทั้งสิ้น 69 คน และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive หรือ Judgmental Sampling) เป็นการเลือกตัวอย่างโดยกำหนดคุณลักษณะของประชากรที่ต้องการศึกษา (วิโรจน์ ก่อสกุล, 2558) จึงใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured interview or formal interview) มีคำถามและข้อกำหนดแน่นอนตายตัว จะสัมภาษณ์ผู้ใดก็ใช้คำถามแบบเดียวกัน (สุภางค์ จันทวานิช, 2557) และการสัมภาษณ์จะทำการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ในการสัมภาษณ์จะมีการจดบันทึกและบันทึกเสียง โดยจะขออนุญาตผู้ถูกสัมภาษณ์ก่อนทุกครั้ง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีข้อมูลและแหล่งข้อมูล ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นวิธีการศึกษาค้นคว้าเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปโดย

การรวบรวมเอกสารซึ่งเป็นข้อมูลที่มีการบันทึกไว้แล้วโดยผู้อื่น และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม โดยวิธีการสัมภาษณ์ด้วยตนเองจากกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 12 คน

การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้รับการสัมภาษณ์มาแยกประเด็นคำถาม แล้วนำมาเปรียบเทียบความเหมือน หรือความแตกต่างของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคน เปรียบเทียบกับข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกัน อาทิเช่น แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม แนวทางการพัฒนา แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน เพื่อสรุปผลการวิจัย โดยใช้การนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนา

ผลการวิจัย

1. สถานภาพและการใช้ประโยชน์ฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)

จากการศึกษาเอกสาร การจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ในปี พ.ศ. 2559 มีการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามข้อมูล จปฐ. ปี 2555-2559 ตัวชี้วัดความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ที่จะนำมาใช้ในการจัดเก็บข้อมูลมีจำนวน 5 หมวด 30 ตัวชี้วัด หมวดที่ 1 สุขภาพดี มี 7 ตัวชี้วัด หมวดที่ 2 มีบ้านอาศัย มี 8 ตัวชี้วัด หมวดที่ 3 ฝึกฝนการศึกษา มี 5 ตัวชี้วัด หมวดที่ 4 รายได้ก้าวหน้า มี 4 ตัวชี้วัด หมวดที่ 5 ปลูกฝังค่านิยมไทย มี 6 ตัวชี้วัด ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลตามระเบียบกำหนด และมีการนำข้อมูล จปฐ. ไปใช้ในการปฏิบัติงาน โดยดูจากตัวชี้วัดที่กำหนด หากยังไม่บรรลุเป้าหมาย ชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน จะต้องร่วมมือกัน เพื่อช่วยแก้ไขตัวชี้วัดที่ยังไม่บรรลุเป้าหมาย ด้วยการวิเคราะห์ปัญหาและหาสาเหตุของปัญหาเหล่านั้น โดยเลือกที่จะวิเคราะห์ข้อมูล จปฐ. ที่ยังไม่บรรลุเป้าหมายทุกข้อ แล้วจึงมาเลือกหรือจัดลำดับความสำคัญ ตามลำดับของความรุนแรงของปัญหา และความเป็นไปได้ และจากการวิเคราะห์สาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหา แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ประชาชนดำเนินการเอง ประชาชนและหน่วยงานราชการร่วมกันดำเนินการ และหน่วยงานราชการเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ และเมื่อดำเนินการตามแผนที่วางไว้ไปได้ระยะเวลาหนึ่งประมาณ 1 ปี ควรจะต้องมีการประเมินผลโดยการสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานใหม่ โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1 ใหม่ จะทำให้ทราบว่าผลการปฏิบัติงานตามแผนงานโครงการนั้น บรรลุผลสำเร็จหรือไม่อย่างไร ทำไปได้เพียงใด และเหลืออีกเท่าไรจึงจะบรรลุเป้าหมาย จปฐ. ทำให้ทราบว่าชุมชน/หมู่บ้าน ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหา จปฐ. บรรลุเป้าหมายไปแล้วกี่ข้อ และยังมีเหลืออีกกี่ข้อซึ่งจะต้องดำเนินการแก้ไขต่อไป เมื่อหน่วยงานราชการ และประชาชนได้ร่วมกันดำเนินการพัฒนาชุมชนนั้น ๆ ครบวงจรแล้ว ชุมชน/หมู่บ้านนี้ ควรจะต้องเป็นครู หรือบทเรียน เป็นชุมชนตัวอย่างให้กับชุมชนอื่น ๆ เพื่อจะสร้างเป็นชุมชนเครือข่ายซึ่งจะเกิดการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน เครือข่ายและชุมชนนอกเครือข่ายต่อไปในอนาคต

จากข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้ ในการสำรวจข้อมูล จปฐ. โดยมอบหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บข้อมูล ส่วนใหญ่เห็นว่ามีความเหมาะสม เพราะเป็นหน่วยงานที่มีความ

ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ซึ่งต้องใช้ข้อมูลที่ได้เป็นหลักในการกำหนดแนวทางการพัฒนา และเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาจัดสรรงบประมาณ

การนำข้อมูล จปฐ. มาใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาชุมชน ของหน่วยงานจะเห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำข้อมูล จปฐ. มาใช้ในการวางแผนการปฏิบัติงาน โดยนำไปบรรจุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น หรือแผนพัฒนาของแต่ละหน่วยงาน แล้วใช้เป็นกรอบในการจัดสรรงบประมาณในการแก้ไขปัญหา

การส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการนำข้อมูล จปฐ. มาวิเคราะห์ และกำหนดแนวทางการพัฒนา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการนำข้อมูล จปฐ. ไปใช้ในการกำหนดแนวทางการพัฒนา โดยส่งเสริมให้ประชาชนนำข้อมูลที่ได้มากำหนดกิจกรรมที่สอดคล้องกับปัญหาในแต่ละพื้นที่ เปิดโอกาสให้ประชาชนนำเสนอแผนงาน/โครงการ และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาผ่านเวทีประชาคมท้องถิ่น เพื่อให้สามารถจัดสรรงบประมาณได้ตรงกับความจำเป็นเร่งด่วน บรรจุแผนงาน/โครงการไว้ในแผนพัฒนาเพื่อเป็นการบูรณาการแผนงาน/โครงการ รวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดสรรงบประมาณกรณีที่ชุมชนไม่สามารถดำเนินการเองได้ มีการนำข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนา รวมทั้งเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาจัดสรรงบประมาณด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อม ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ นำข้อมูลเหล่านั้นมาจัดเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา แล้วนำข้อมูลปัญหาความต้องการนั้น ๆ ปรับเป็นแผนงาน/โครงการ บรรจุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น แล้วใช้เป็นกรอบในการจัดสรรงบประมาณประจำปี เพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาในแต่ละด้าน

2. ปัญหาเกี่ยวกับสถานภาพและการใช้ประโยชน์ฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)

2.1 ข้อมูล จปฐ. มีรายละเอียดข้อความจำนวนมาก การจัดเก็บข้อมูลอาจไม่ครอบคลุมได้ทุกพื้นที่ อันส่งผลให้การประสานงานกับหน่วยงานอื่นและการจัดสรรงบประมาณไม่สอดคล้องกับข้อมูล จปฐ.

2.2 ข้อมูล จปฐ. ที่จัดเก็บในปัจจุบัน ขาดความน่าเชื่อถือ เนื่องมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจของผู้จัดเก็บและผู้ให้ข้อมูล

2.3 การให้ความสำคัญในการนำข้อมูล จปฐ. ไปใช้ประโยชน์ของหน่วยงานยังมีน้อย อาจเกิดจากรูปแบบในการสำรวจข้อมูล จปฐ. ในปัจจุบัน ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

2.4 การมีส่วนร่วมของชุมชนมีน้อย ประชาชนไม่เข้าใจถึงความสำคัญในการใช้ข้อมูล จปฐ. เป็นตัวชี้วัดในการพัฒนาชุมชน

3. แนวทางการส่งเสริมการใช้ประโยชน์ฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)

3.1 ส่งเสริมการสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้จัดเก็บข้อมูล และผู้ให้ข้อมูล รวมถึงกระตุ้นให้ทุกภาคส่วนเห็นประโยชน์และความสำคัญของข้อมูล จปฐ. ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบข้อมูล และรายงานผลให้ประชาชนได้รับทราบโดยผ่านกระบวนการประชาคมหมู่บ้าน

3.2 สร้างความน่าเชื่อถือให้กับข้อมูล โดยทุกฝ่ายต้องให้ความสำคัญ มีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง การจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการดำเนินการ

3.3 สร้างแรงจูงใจในการจัดเก็บข้อมูล เช่น การจัดสรรงบประมาณเป็นค่าตอบแทนสำหรับผู้จัดเก็บและบันทึกข้อมูลเพิ่มขึ้น

3.4 ส่งเสริมให้ทุกหน่วยงานรับรู้และรับผิดชอบในการจัดเก็บข้อมูล การประมวลผลข้อมูล ให้ถือเป็นข้อมูลส่วนกลางที่ทุกหน่วยงานต้องนำไปใช้ประโยชน์ และเป็นที่ยอมรับ โดยให้ทุกคน ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ

3.5 ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ ที่ทันสมัยสามารถอำนวยความสะดวกในการจัดเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

3.6 ปรับปรุงรูปแบบการจัดเก็บข้อมูล เช่น การจ้างบุคคลภายนอกเป็นผู้จัดเก็บข้อมูล เพราะหากให้อาสาสมัครคนเดิมเก็บข้อมูล รูปแบบการจัดเก็บก็จะให้แบบเดิม ทำให้ได้ข้อมูลเดิม ๆ

อภิปรายผลการวิจัย

สถานภาพและการใช้ประโยชน์ฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) กรณีศึกษา: เทศบาลตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ มีประเด็นที่นำมาอภิปราย ดังนี้

การใช้ประโยชน์ฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)

การใช้ข้อมูล จปฐ. เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาชุมชน ของหน่วยงานจะเห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำข้อมูล จปฐ. มาใช้ในการวางแผนการปฏิบัติงาน โดยนำไปบรรจุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น หรือแผนพัฒนาของแต่ละหน่วยงาน แล้วใช้เป็นกรอบในการจัดสรรงบประมาณ โดยการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการนำข้อมูล จปฐ. มาวิเคราะห์ และกำหนด แนวทางการพัฒนา เปิดโอกาสให้ประชาชนนำเสนอแผนงาน/โครงการ และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาผ่านเวทีประชาคมท้องถิ่น เพื่อให้สามารถจัดสรรงบประมาณได้ตรงกับความเป็นเร่งด่วน มีการประชาสัมพันธ์หรือแจ้งให้ประชาชนทราบถึงผลการประเมินตามตัวชี้วัด จปฐ.

ทั้งนี้ การนำข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนา รวมทั้งเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาจัดสรรงบประมาณด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสังคมด้านเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อม ในส่วนของเทศบาลตำบลสุเทพภาพรวมได้นำไปใช้ประโยชน์ในทุกด้าน ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ และใช้เป็นกรอบในการจัดสรรงบประมาณประจำปี ซึ่งการจัดสรรงบประมาณ เทศบาลตำบลสุเทพ จะดำเนินการช่วยเหลือจัดสรรงบประมาณตามสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนในกรณีที่ชุมชนไม่สามารถดำเนินการเองได้ และหากเทศบาลไม่สามารถดำเนินการได้ก็จะดำเนินการช่วยเหลือในการของบประมาณจากส่วนกลาง หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับ สำนักงานเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน (2555 อ้างถึงใน พระมหาประกาธิต สิริเมโธ, 2556) ได้อธิบายถึงหลักการพัฒนาชุมชน ประเด็นกระบวนการทำงานพัฒนาชุมชน การศึกษาชุมชนเป็นการเสาะแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ ในชุมชน เช่น ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เพื่อทราบปัญหาและความต้องการของชุมชน

ที่แท้จริง วิธีการในการศึกษาชุมชนอาจต้องใช้หลายวิธีประกอบกัน ทั้งการสัมภาษณ์ การสังเกต การสำรวจ และการศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด การให้การศึกษาแก่ชุมชน เป็นการสนทนา วิเคราะห์ปัญหาพร้อมกับประชาชน เป็นการนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากขั้นตอนการศึกษาชุมชน มาวิเคราะห์ถึงปัญหาความต้องการและสภาพที่เป็นจริง ผลกระทบ ความรุนแรง และความเสียหายต่อชุมชน การวางแผน/โครงการ เป็นขั้นตอนให้ประชาชนร่วมตัดสินใจ และกำหนดโครงการ เป็นการนำเอาปัญหาที่ประชาชนตระหนักและยอมรับว่าเป็นปัญหาของชุมชนมาร่วมกัน หาสาเหตุ แนวทางแก้ไข และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจที่ จะแก้ไขภายใต้ขีดความสามารถของประชาชน และการแสวงหาความช่วยเหลือจากภายนอก

นอกจากนี้การใช้ประโยชน์ฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายประการ เช่น

1. สามารถบ่งชี้สภาพชีวิตของครัวเรือน หมู่บ้าน และตำบลได้ทั่วประเทศ สุข ทุกข์ มีปัญหาในปัจจุบัน และบ่งชี้ทิศทางในอนาคตได้

2. ข้อมูลประชากร ซึ่งแบ่งตามช่วงอายุ ข้อมูลประชากรเป็นข้อมูลเพื่อการพัฒนา จำนวนคนตามช่วงอายุใน จปฐ. ใช้ประโยชน์ในการพัฒนา จึงเอาเฉพาะคนที่อยู่จริง จปฐ. จึงสำรวจเฉพาะคนที่อยู่จริงไม่น้อยกว่า 6 เดือน การจะทำโครงการพัฒนาก็จะดำเนินการกับคนที่อยู่จริงในช่วงเวลานั้น

3. ข้อมูลประชากรในภาพรวมบ่งชี้ทิศทางในการวางแผนพัฒนาหมู่บ้าน/ตำบล อำเภอ และจังหวัดได้ โดยนำข้อมูลมาเปรียบเทียบในแต่ละปี จะเห็นแนวโน้มของโครงสร้างประชากรในอนาคตของหมู่บ้าน/ตำบล ซึ่งข้อมูลทุกช่วงอายุสามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อการพัฒนาได้ จปฐ. จึงแบ่งช่วงอายุตามช่วงวัยของการพัฒนา เช่น ก่อนวัยเรียน วัยเด็ก วัยรุ่น วัยทำงาน และวัยสูงอายุ ซึ่งกิจกรรมการพัฒนามีความแตกต่างกัน และนำมาใช้ในการวางแผนการพัฒนาได้ทุกวัย บนพื้นฐานความถูกต้องของข้อมูล และความเข้าใจของผู้ใช้

4. ข้อมูลตามเกณฑ์ จปฐ. ตามตัวชี้วัด คือ สิ่งที่คนไทยทุกคนต้องผ่าน จึงจะมีความสุขกับการดำรงชีวิตขั้นต้น ถ้าครัวเรือนใดยังไม่ผ่านแสดงว่า การดำรงชีวิตของคนในครัวเรือนนั้นยังเดือดร้อน ยังเป็นทุกข์ หรือคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานของคนไทยยังไม่ผ่าน หากไม่ผ่านก็ต้องมีการดำเนินกิจกรรมโครงการพัฒนาเพื่อให้บรรลุขั้นพื้นฐาน หรือพัฒนาให้ดีขึ้นกว่าขั้นพื้นฐานที่ จปฐ. กำหนดก็ได้

ในส่วนของสำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองเชียงใหม่ และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองเชียงใหม่ ก็จะมีแผนพัฒนาของหน่วยงาน ซึ่งสามารถนำข้อมูล จปฐ. มาเป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนา และใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาตามสภาพปัญหา เป็นการบูรณาการแผนงาน/โครงการได้ ทุกกระดับสามารถใช้ของงบประมาณช่วยเหลือจัดสรรตามสภาพปัญหาความต้องการของชุมชนจากส่วนกลางหรือหน่วยงานอื่น ๆ เป็นต้น ดังนั้นการดำเนินงานการบริหารการจัดเก็บข้อมูล หากมีการบริหารจัดการจัดเก็บให้ทันตามปฏิทินการจัดเก็บข้อมูลของจังหวัด/กรม ด้วยการจัดทำ Road Map ตามปฏิทินห้วงระยะเวลาของแต่ละหน่วยงานดังกล่าวเพื่อให้สามารถดำเนินการให้แล้ว

เสร็จตามเวลาที่กำหนด และที่สำคัญให้ทันตามห้วงเวลาการจัดทำข้อบัญญัติ/เทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะทำให้สามารถนำข้อมูลที่ได้มาใช้ประโยชน์ได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี กำหนดว่าในการจัดทำร่างแผนพัฒนา ให้นำปัญหาความต้องการจากแผนพัฒนา หมู่บ้านหรือแผนชุมชน ที่เกินศักยภาพของหมู่บ้านหรือชุมชน ที่จะดำเนินการเองได้มาพิจารณาบรรจุไว้ในแผนพัฒนา แต่หากเกินศักยภาพของเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองพัทยา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้งให้เสนอปัญหาความต้องการไปยังองค์การบริหารส่วนจังหวัด และให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดนำมาพิจารณาบรรจุไว้ในแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามอำนาจหน้าที่ (ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2559) และยังคงสอดคล้องกับ วิชาชีพ กุมารสิทธิ์ (2547) ได้ศึกษาการนำข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ไปใช้ในการพัฒนาชนบทจังหวัดปราจีนบุรี พบว่า การนำข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ไปใช้ในการพัฒนาชนบทส่วนมากนำข้อมูลไปใช้ประกอบการวางแผนพัฒนาชนบท ใช้เป็นตัวชี้เป้าหมายของกิจกรรมในแต่ละพื้นที่ แต่กิจกรรมที่นำไปใช้น้อยมาก คือ การใช้ข้อมูลในการวางแผนทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานยังทำได้ไม่เต็มที่ ด้านการให้ความสำคัญกับข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ทุกหน่วยงานให้ความสำคัญกับข้อมูลอยู่ในระดับสูง โดยเห็นว่าข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) และข้อมูล อื่น ๆ นำไปใช้ประโยชน์ให้มากที่สุดยังเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาชนบท จึงควรมีความจำเป็นศึกษาเพิ่มเติม โดยเฉพาะการศึกษาหารูปแบบการจัดเก็บข้อมูลให้มีคุณภาพและศึกษาบทบาทภารกิจที่เหมาะสมในการมีส่วนร่วมของหน่วยงาน เพื่อให้ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เป็นข้อมูลที่มีคุณค่า ใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชนบท

ปัญหาเกี่ยวกับสถานภาพและการใช้ประโยชน์ฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)
คือ ข้อมูลที่จัดเก็บได้ขาดความน่าเชื่อถือ ข้อมูล จปฐ. มีรายละเอียดข้อคำถามจำนวนมาก การจัดเก็บข้อมูลอาจไม่ครอบคลุมได้ทุกพื้นที่ อันส่งผลให้การประสานงานกับหน่วยงานอื่นและการจัดสรรงบประมาณไม่สอดคล้องกับข้อมูล จปฐ. การขาดความรู้ความเข้าใจของผู้จัดเก็บและผู้ให้ข้อมูล การให้ความสำคัญในการนำข้อมูล จปฐ. ไปใช้ประโยชน์ของหน่วยงานยังมีน้อย การขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนมีน้อย ประชาชนไม่เข้าใจถึงความสำคัญในการใช้ข้อมูล จปฐ. ซึ่งบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำข้อมูล จปฐ. ไปใช้ประโยชน์ โดยการที่จะนำข้อมูล จปฐ. ไปใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เป็นผลสำเร็จได้นั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/เจ้าหน้าที่/ข้าราชการ จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ข้อมูล จปฐ. สามารถเชื่อมแนวคิดข้อมูล จปฐ. ให้เข้ากับการพัฒนาชุมชนที่มีอยู่ เข้าใจว่าข้อมูล จปฐ. เป็นของประชาชน เป็นภาพที่ต้องการให้ประชาชนบรรลุหรือเข้าเกณฑ์ จปฐ. ทุกข้อ ข้าราชการที่มีความรู้ จะต้องถ่ายทอดความรู้ให้วิทยากรระดับล่างได้ และวิทยากรระดับล่างจะต้องถ่ายทอดเรื่องข้อมูล จปฐ. ให้กับประชาชนได้ด้วยเช่นกัน เมื่อประชาชนทำแผนระดับชุมชนแล้ว เป็นหน้าที่ของข้าราชการทุกกระทรวงที่จะต้องให้การสนับสนุน กระตุ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนเกิดการปฏิบัติการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแผนที่วางไว้ ส่วนบทบาทขององค์กรประชาชน ซึ่งอาจจะเป็นกรรมการชุมชน กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน อสม. ฯลฯ จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ข้อมูล

จปฐ. ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และสามารถนำไปปฏิบัติในชุมชนของตนเองได้ ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจไปยังประชาชนอื่น หรือชุมชนใกล้เคียง นำผลสำรวจข้อมูล จปฐ. มาวางแผนพัฒนาชุมชน แล้วปฏิบัติตามแผนที่วางไว้อย่างจริงจัง มีการระดมทรัพยากรในท้องถิ่นตนเองมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งเรื่องกำลังคน เงิน และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ประเมินผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนโดยการสำรวจ จปฐ. ซ้ำทุกปี จะทำให้ทราบว่าระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตดีขึ้นหรือไม่ อย่างไร (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2545) แต่ในทางปฏิบัติการนำข้อมูล จปฐ. มาใช้นั้น จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าการนำมาใช้ประโยชน์เกิดปัญหาตามมา เนื่องจากความไม่เชื่อถือในข้อมูล และปัญหาที่เกิดจากการจัดเก็บข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ซึ่งสอดคล้องกับ โสพรรณ เกียรติพงษ์พันธ์ (2553) ได้ศึกษาปัญหาการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.): ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร พบว่า ปัญหาการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ด้านความรู้ ความเข้าใจ ผู้ที่ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดเก็บข้อมูล จปฐ. ส่วนใหญ่ ไม่รู้ไม่เข้าใจประโยชน์ของข้อมูล จปฐ. ว่าจัดเก็บไปเพื่ออะไร ไม่ได้ไปดำเนินการจัดเก็บจริง ไม่ศึกษาขั้นตอนการดำเนินงาน จัดเก็บไปโดยไม่มีความรู้ความเข้าใจ ทำให้เกิดปัญหาการจัดเก็บข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ไม่ได้ข้อมูลที่แท้จริงของครัวเรือน ด้านการมีส่วนร่วม ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้มีส่วนร่วมและไม่ทราบถึงกระบวนการจัดเก็บข้อมูล จปฐ. โดยเฉพาะการประเมินผลการดำเนินการจัดเก็บข้อมูลฯ ไม่ได้มีส่วนร่วมประเมินการพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการจัดเก็บข้อมูล จปฐ. เป็นการเสนอชื่อของผู้นำท้องถิ่นที่เสนอชื่อให้พัฒนาชุมชนอำเภอเป็นผู้ออกคำสั่งแต่งตั้ง ขาดความร่วมมือกันในการจัดเก็บข้อมูล จปฐ. ในบางหมู่บ้าน ทำให้การจัดเก็บข้อมูล จปฐ. ล่าช้า ข้อมูลที่ได้จึงไม่ครบถ้วนสมบูรณ์

แนวทางการส่งเสริมการใช้ประโยชน์ฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เห็นควรสร้างความน่าเชื่อถือให้กับข้อมูล โดยทุกฝ่ายต้องให้ความสำคัญ มีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง การจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการดำเนินการ ประชาสัมพันธ์ในเรื่องของการจัดเก็บข้อมูล ความสำคัญของข้อมูล สร้างแรงจูงใจในการจัดเก็บข้อมูล เช่น การจัดสรรงบประมาณเป็นค่าตอบแทนสำหรับผู้จัดเก็บและบันทึกข้อมูลเพิ่มขึ้น ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ ที่ทันสมัยสามารถอำนวยความสะดวกในการจัดเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ควรปรับปรุงรูปแบบการจัดเก็บข้อมูล เช่น การจ้างบุคคลภายนอกเป็นผู้จัดเก็บข้อมูล ควรส่งเสริมการสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้จัดเก็บข้อมูล และผู้ให้ข้อมูล รวมถึงกระตุ้นให้ทุกภาคส่วนเห็นประโยชน์และความสำคัญของข้อมูล จปฐ. รวมทั้งควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบข้อมูล และรายงานผลให้ประชาชนได้รับทราบโดยผ่านกระบวนการประชาคมหมู่บ้าน การส่งเสริมการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ มีแนวทางดังนี้

1. จัดให้มีระบบข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบทกลางของอำเภอโดยสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเป็นหน่วยปฏิบัติเพื่อลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล
2. กำหนดเจ้าภาพหลักรับผิดชอบรายตัวชี้วัดในการประสานแผนการแก้ไขปัญหาดตามตัวชี้วัด

3. ดำเนินการแก้ไขปัญหาโดยส่วนราชการโดยเฉพาะพัฒนาชุมชนต้องเป็นหน่วยงานเริ่มต้นให้คิดเพื่อให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยนำปัญหาที่ตกเกณฑ์จากข้อมูล จปฐ. มาดำเนินการด้วยการมีส่วนร่วม

4. ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลการจัดเก็บข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบทในรูปแบบที่หลากหลาย และ การดำเนินกิจกรรมที่แก้ไขปัญหาจากข้อมูล จปฐ. ให้สาธารณชนได้รับทราบผ่านทางสื่อต่าง ๆ

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen & Uphoff (1977 อ้างถึงใน ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์, 2544) ที่ได้จำแนกขั้นตอนของการมีส่วนร่วม 4 ขั้น ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประการแรกสุด ที่จะต้องกระทำก็คือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชาชนที่เกี่ยวข้อง 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงาน และประสานงาน การให้ความช่วยเหลือด้านแรงงานหรือข้อมูล เป็นต้น 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์นั้น นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังจะต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ในทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์ และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคม 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งสิ่งที่จะต้องสังเกตก็คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectations) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ โกวิทย์ พวงงาม อ้างถึงใน พรพิมล การญาณ, 2555) ได้กล่าวถึง ลักษณะกระบวนการที่ส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วม ที่มีวิธีสำคัญข้อหนึ่งคือ การสาธิต เป็นการใช้เทคนิคการสื่อสารทุกรูปแบบเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ให้ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึงและชัดเจนอันจะเป็นแรงจูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วม และสอดคล้องกับ นवलพฐ นาสา (2557) ได้ศึกษาปัจจัยความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนในจังหวัดลำปาง พบว่า ปัจจัยความสำเร็จที่เป็นส่วนช่วยในการขับเคลื่อนให้โครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนจังหวัดลำปาง ทั้ง 3 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนอำเภอห้างฉัตร ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนอำเภอแม่เมาะ และศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนอำเภอแม่ทะประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน คือ 1) ปัจจัยความสำเร็จที่เกิดจากการดำเนินงานตามขอบเขตและวิธีดำเนินงาน โดยในแต่ละขั้นตอนได้มีการประสานงานความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการ ซึ่งต่างก็มีหน้าที่ความรับผิดชอบในขอบเขตการดำเนินงานของแต่ละฝ่ายและต่างก็ทำหน้าที่และรับผิดชอบในส่วนงานของตนเป็นอย่างดี ทำให้การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนแต่ละศูนย์ประสบความสำเร็จ 2) ปัจจัยที่เกิดจากความพร้อมภายในชุมชนและการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกชุมชนของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ความพร้อมภายในชุมชน คือ (1) ด้านความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแรงจูงใจแรก ๆ ที่กระตุ้นให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ทำความเข้าใจ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันจนเกิดประโยชน์ในระยะยาว (2) ด้านความพร้อมและสถานที่ตั้งศูนย์เรียนรู้ ด้านสถานที่โดยภาพรวมแล้วมีความพร้อมและเหมาะสมของที่ตั้งของโครงการศูนย์เรียนรู้ฯ สามารถรองรับกิจกรรมการดำเนินการต่าง ๆ ของโครงการได้อย่างเต็มศักยภาพ และ (3) ด้าน

บทบาทของประธานกลุ่ม ทั้ง 3 ศูนย์ฯ มีลักษณะร่วมกันคือการเป็นผู้นำ เป็นผู้สนับสนุนและเป็นทั้งผู้เข้าร่วมโครงการ มีความเอาใจใส่ มีจิตอาสา มีความเสียสละเวลา และพื้นที่ส่วนตัว มีทักษะการสื่อสาร มีความสามารถในการประสานงาน คอยเป็นผู้ประสานงานภายในกลุ่ม ระหว่างกลุ่มกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3) ปัจจัยความสำเร็จที่เกิดจากการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงภูมิความรู้ดั้งเดิมในการทำการเกษตร ทำให้เกิดความภาคภูมิใจที่ได้นำความรู้ดั้งเดิมที่ได้สืบทอดกันมาใช้ในการเรียนรู้ภายในศูนย์ อีกทั้งยังสามารถนำมาผสมผสานกับความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการเข้ามาเรียนรู้ในศูนย์ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน 4) ปัจจัยความสำเร็จที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิก โดยได้เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนของการดำเนินงาน ทำให้สมาชิกศูนย์รู้สึกถึงการเป็นเจ้าของร่วมกัน เพราะได้มีส่วนร่วมตั้งแต่ริเริ่มรวมกลุ่ม จนกระทั่งได้รับคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการ ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการเรียนรู้ มีส่วนร่วมเข้ามาเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ 5) ปัจจัยความสำเร็จที่เกิดจากผลที่ได้รับในเชิงบวกต่อสมาชิกศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนจากการเคยเข้าร่วมโครงการ ในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตสุขภาพ ในด้านสังคมชุมชนส่วนรวม และในด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดทัศนคติที่ดีในการที่เข้าร่วมโครงการ เมื่อเป็นโครงการที่ดีส่งผลต่อผู้เข้าร่วมโครงการ ก็จะทำให้โครงการได้รับการสนับสนุน และได้รับความร่วมมือที่ดีจากสมาชิกศูนย์เรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลส่งเสริมให้ กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการประสานการดำเนินการจัดเก็บข้อมูล ประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครในการจัดเก็บข้อมูล เป็นต้น โดยการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดเก็บข้อมูล เก็บข้อมูลให้ถูกต้องเชื่อถือได้ และให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการจัดเก็บและการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์
2. รัฐบาลส่งเสริมให้หลายหน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดเก็บและใช้ประโยชน์จากข้อมูลในกิจกรรมการพัฒนาชนบท ยกกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยเฉพาะกระทรวงมหาดไทย ที่ประสานกับหลายกระทรวงที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงพาณิชย์ เป็นต้น โดยส่งเสริมให้กระทรวงที่เกี่ยวข้องนำข้อมูล จปฐ. มาเป็นเครื่องมือการแก้ปัญหาความยากจนและพัฒนาคุณภาพชีวิต
3. มีการประชาสัมพันธ์และสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับเจ้าหน้าที่ ผู้จัดเก็บข้อมูล ประชาชนผู้ให้ข้อมูล ถึงความสำคัญของข้อมูล จปฐ. รวมทั้งสร้างความร่วมมือในการให้ความร่วมมือและการปรับปรุง การวิเคราะห์ประมวลผลข้อมูล จปฐ. ให้สะดวกและง่ายต่อการนำไปใช้ประโยชน์
4. รัฐบาลควรกำหนดระเบียบ กฎหมาย ให้หน่วยงานทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำข้อมูล จปฐ. ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานของประชาชนใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตตามตัวชี้วัดของ จปฐ.

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษารูปแบบแนวทางในการจัดเก็บข้อมูล จปฐ. ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. ศึกษาแนวทางหรือวิธีการในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดเก็บข้อมูล จปฐ. ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดเก็บข้อมูล จปฐ. ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
4. ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ โดยใช้ข้อมูลเกณฑ์ตัวชี้วัดจากข้อมูล จปฐ.

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2545). **ข้อมูล จปฐ. และข้อมูล กชช. 2ค. มีข้อมูลมากพอที่จะใช้ประโยชน์.** กรุงเทพฯ: เพิ่มเสริมกิจ.
- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2550). **คู่มือการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ฉบับชาวบ้าน.** กรุงเทพฯ: (ม.ป.พ.)
- กระทรวงมหาดไทย. (2559). ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2559. **ราชกิจจานุเบกษา.** เล่ม 133 ตอนพิเศษ 218 ง หน้า 3-7.
- กระทรวงมหาดไทย. (2559). **สรุปประชุมหารือข้อราชการของกระทรวงมหาดไทย; 13 ตุลาคม 2559; ห้องประชุม 1 ศาลาว่าการกระทรวงมหาดไทย.** กรุงเทพฯ: (ม.ป.พ.)
- ชนิษฐา กุมารสิทธิ์. (2547). **การนำข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ไปใช้ในการพัฒนาชนบทจังหวัดปราจีนบุรี.** ปัญหาพิเศษทางนโยบายสาธารณะ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธีระพงษ์ แก้วหาญชัย. (2544). **กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ประชาคม ประชาสังคม (พิมพ์ครั้งที่ 7).** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- นวลพฐุ นาสา. (2557). **ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนในจังหวัดลำปาง.** การค้นคว้าแบบอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พรพิมล การญาณ. (2555). **แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลมะขูนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่.** การค้นคว้าแบบอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระมหาประกาศิต สิริโมโธ. (2556). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม.** วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิโรจน์ ก่อสกุล. (2558). เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการวิจัย
ทางรัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพฯ: โครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุภางค์ จันทวานิช. (2557). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 22). กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โสพรรณ เกียรติพงษ์พันธ์. (2553). การศึกษาปัญหาการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน
(จปฐ.): ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร.
การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.